

Hur osmanska millets och svenska socknar lär oss att leva tillsammans

Hur osmanska millets och svenska socknar lär oss att leva tillsammans

TL;DR:

- Historiska exempel visar att respekt för religiös och kulturell autonomi stärker samhällsstabiliteten.
- Osmanska millets och svenska socknar gav lokalsamhällen självstyre och tillit till centralmakten.
- Dagens samhällen kan dra lärdom av historien för att möta utmaningar inom mångfald och integration.

Millet-systemet i det Osmanska riket (1299–1922) var en fascinerande modell för hur religiös mångfald kunde integreras i en storstatsbildning. Under detta system fick varje *millet* – en religiös gemenskap – omfattande autonomi för att hantera sina interna frågor, som äktenskap, arv, utbildning och rättsskipning enligt sina egna religiösa lagar. På detta sätt kunde judar, kristna och andra grupper bevara sina särdrag utan att behöva assimilera sig till majoritetssamhällets normer. *Systemet vilade på den islamiska tanken om "ahl al-dhimma"* – en princip som erkände och skyddade icke-muslimska gemenskapers rättigheter i utbyte mot lojalitet och skatteplikt.

Centralt i detta system var Koranens princip om att tro är en *personlig och fri övertygelse*, inte något som bör påtvingas:

Hur osmanska millets och svenska socknar lär oss att leva tillsammans

"Ingen tvång i religionen" (Koranen 2:256).

Det Osmanska riket operationaliserade denna princip genom att låta var och en av de religiösa minoriteterna leva enligt sina egna lagar och traditioner, vilket gjorde mångfalden till en grundläggande resurs för imperiet. Varje *millet* styrdes internt av sina egna religiösa ledare som även representerade gemenskapen i relation till staten. Genom att se mångfalden som en värdefull del av helheten kunde riket bevara både fred och stabilitet. Vid sin höjdpunkt sträckte sig Osmanska riket över tre kontinenter, och dess modell för mångfald var långt före sin tid.

En svensk parallell till detta finner vi i systemet av socknar och byalag, vilka fungerade som småskaliga, självstyrande samhällsenheter i Sverige från medeltiden och framåt. Varje socken eller byalag hade rätt att hantera sina egna angelägenheter, som skötsel av vägar, brandbekämpning och social omsorg, och skötte detta ofta via lokala ledare som sockenprästen och byäldsten. Dessa enheter var visserligen underordnade staten och kyrkan men tilläts en hög grad av självstyre. Genom detta kunde de lokala behoven tillgodoses utan att staten behövde ingripa direkt.

Likheten mellan socknar, byalag och Osmanska rikets *millets* ligger i *balansen mellan autonomi och lojalitet mot centralmakten*. På samma sätt som millets ansvarade för sina egna inre frågor men erkände sultanens överhöghet, behöll svenska byalag en lokal kontroll medan de underordnade sig kronans lagar. Denna struktur gjorde det möjligt att integrera lokala särdrag i en större samhällsbildning, och stärkte samhällsbanden genom att tillåta lokala lösningar på gemensamma problem.

Idag möter både Sverige och andra europeiska länder en paradoxal utmaning där många ideal om mångfald och inkludering krockar med en realitet där vissa grupper, särskilt muslimer, upplever misstro och restriktioner. Ett exempel är hur muslimska skolor ibland stängs ner, religiösa klädkoder begränsas och kulturella uttryck kontrolleras. Sverige, som historiskt sett värnat lokala självstyren och varit pragmatiskt i sin syn på kulturella särdrag, tycks idag stå inför en press att homogenisera kulturella och religiösa uttryck.

Många antar kanske att islam historiskt sett har haft en sträng och intolerant hållning gentemot andra trosuppfattningar, men Osmanska rikets *Millet-system visar oss en annan bild*. Under islamisk statsledning

Hur osmanska millets och svenska socknar lär oss att leva tillsammans

kunde minoriteter inte bara tolereras, utan aktivt skyddas och bevaras. *Millet-systemet* gjorde mångfalden till en grundläggande del av imperiets styrka och identitet. *Genom att erkänna och skydda varje grupps rätt till sin särart skapade Osmanska riket en modell där mångfalden blev en resurs, snarare än ett hinder.*

Kanske kan dagens samhällen, som ofta ser sig själva som mångkulturella, dra lärdom från historien. Historiska exempel som Osmanska rikets Millet-system och Sveriges egna socknar och byalag visar hur samhällsstabilitet och långsiktig fred kan uppnås när varje grupp respekteras och får möjlighet att bidra utifrån sina egna förutsättningar.